

สุนทรพจน์
ของ
นายปรีดี พนมยงค์
เรื่อง

“คณะราษฎรกับการอภิวัฒน์ประเทศไทย ๒๔ มิถุนายน”

สวัสดิ์ด้วยความเคารพอย่างยิ่ง แต่ประชาชนชาวไทยผู้รักชาติ รัก
ประชาธิปไตย ที่มีใจเป็นธรรมทั้งหลาย

ด้วยคุณเสวตร เบียมพงค์สานต์ ประธานคณะอำนวยการงาน “กิ่ง
ศตวรรษประชาธิปไตย” ได้แจ้งมายังผมว่า เนื่องด้วยวันที่ 24 มิถุนายน
2525 เป็นวันครบรอบ 50 ปี แห่งประชาธิปไตยในประเทศไทย องค์การ
เอกชนและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในประเทศ จึงได้ร่วมกันกำหนดที่จะจัดให้มีงาน
“กิ่งศตวรรษประชาธิปไตย” ขึ้น ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในวันที่
24—27 มิถุนายน 2525 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

๑. ระลึกถึงคุณงามความดีของผู้ที่ได้อุทิศตน เพื่อเสริมสร้างระบอบ
ประชาธิปไตยขึ้นในประเทศไทย

๒. สะท้อนปัญหาการพัฒนาการระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

๓. เผยแพร่หลักการประชาธิปไตยและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทาง
การเมืองของประชาชน

๔. เสนอข้อคิดเห็น เกี่ยวกับการพัฒนาการระบอบประชาธิปไตยของ
รัฐบาลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

คติพจน์

ประเทศชาติ ความเป็นอยู่ประดุจเดียวกับมนุษย์ บุคคลใคร
จะมีชีวิตอยู่ด้วยพรสี่ประการ นั่นคือ ประเทศชาติที่ต้องการ นั่นนั้น
เหมือนกัน

๑. ประเทศชาติ จะมีอายุยืนนานได้ ก็โดยอาศัยรัฐประ-
ศาสนายั่งยืน สุขุม คัมภีร์ภาพของประเทศนั้น

๒. ประเทศชาติ จะมีวรรณะดังงามได้ ก็โดยอาศัยการทำนุบำรุง
ส่งเสริมให้มีความเจริญก้าวหน้า ประกอบไปด้วยศีลธรรม และวัฒน-
ธรรม

๓. ประเทศชาติ จะมีสุขได้ ก็โดยอาศัยความสงบเรียบร้อย
ปราศจากภัยภายใน และภายนอก

๔. ประเทศชาติ จะมีกำลังได้ ก็โดยอาศัยความสมบูรณ์พูนสุข
ของประชาชน พลเมือง และมีความสามัคคีพร้อมเพรียงในการเสียสละ
เพื่อส่วนรวม

ท่านเชษฐบุรุษ พลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา

(คัดจากหนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับลงวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๘๒)

“ผู้เผด็จการ” คนแรกก็ไม่ใช่ใครที่ไหน บุคคลสำคัญใน “คณะราษฎร” นั่นเอง หลังจากที่ทอด “เงา” ของเขาจาก ชัยชนะในการปราบ “ขบถบวรเดช” เดือนตุลาคม ๒๔๗๖ ให้เด่นชัดขึ้นมาทีละน้อย ชั่วเวลาไม่ถึง ๗ ปี เขาก็ได้ครองอำนาจ “เผด็จการ” เต็มตัว ผู้คนหวาดหวั่นกลัวกันทั้งแผ่นดิน

ต่อคำถามที่ว่า เหตุใด “คณะราษฎร” จึงด่วนทำลาย อุดมการณ์ประชาธิปไตยเร็วนัก คนร่วมสมัยกับ “คณะราษฎร” คงให้คำตอบไม่ได้ชัดเจน โดยเฉพาะสมาชิกของ “คณะราษฎร” เอง เพราะภาวการณ์ภายนอกและสถานการณ์ภายใน “คณะราษฎร” ได้เอื้ออำนวยจนทุกคนเห็นเป็นความจำเป็นที่จะมอบ อำนาจที่ได้มาให้รวมศูนย์อยู่ที่หลวงพิบูลสงครามแต่ผู้เดียว.....”

บทความดังกล่าวเป็นการใส่ร้ายสมาชิกคณะราษฎรทุกคน เพื่อให้ เสียชื่อเสียงและถูกดูหมิ่นเกลียดชัง แต่อันที่จริงนั้นสมาชิกคณะราษฎรมากมายหลายคนได้อุทิศตนต่อสู้จอมพลพิบูลสงครามในกรณีที่ท่านผู้นี้ปฏิบัติผิดหลักประชาธิปไตย อันเป็นผลให้ท่านต้องลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และอีกหลายกรณีที่คุณต่อต้านท่านผู้นั้นต้องถูกจองจำ หรือต้องลี้ภัยอยู่ในต่างประเทศ สมาชิก ๆ ที่เสียหายหรือทนายทงมีสิทธิขอให้ศาลยุติธรรมพิจารณา ผู้ใส่ร้ายนั้นได้ บทความดังกล่าวข้างบนนั้นจึงขัดต่อวัตถุประสงค์ของคณะกรรมการ ฯ

ฉะนั้น เพื่อให้เรื่องในสุนทรพจน์ของผมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของ คณะกรรมการ ฯ ผมจึงขอเสนอเรื่อง

“คณะราษฎรกับการอภิวัฒน์ประเทศไทย ๒๔ มิถุนายน”

สมบูรณ์ฯ ไม่ได้ เพราะคณะก๊กเหิงฮงอาศัยเขตสัมปทานที่รัฐบาลจีนให้แก่
ต่างประเทศนั้นป่าวร้องให้ชาวจีนจำนวนมากเข้ามาร่วม

(๒) ผู้เริ่มก่อตั้งคณะราษฎร ๗ คนที่ปารีสนั้นเป็นราษฎรไทยสมบูรณ์
ต่อมาได้ดำเนินการลับตามสภาพที่เหมาะสมสมัยนั้น ร่วมกับราษฎรไทยอีกกว่า
หนึ่งร้อยคนเข้าร่วมเป็นสมาชิกคณะราษฎรเป็นประเภท ดี ๑. ซึ่งเป็นกองหน้า
แล้วมีราษฎรประเภท ดี ๒., ดี ๓., อีกมากมายที่สนับสนุนและสมทบกับกอง
หน้า ทั้งนี้ แสดงชัดแจ้งว่าราษฎรไทยจำนวนพอสมควรทำการเปลี่ยนแปลง
การปกครองเมื่อ ๒๔ มิถุนายนนั้นรู้เห็นด้วย ฉะนั้น จึงต่างกับผู้ที่ต้องการ
ดำเนินตามยุทธศาสตร์จีนซึ่งต้องการใช้วิธีชนบทล้อมเมือง จึงต้องการให้
พลเมืองจำนวนล้าน ๆ คนรู้เห็นด้วย ซึ่งจะต้องทำการรบกับรัฐบาลให้ถึงแก่
ล้มตายจำนวนมาก ๆ

(๓) ขอให้นักวิชาการที่มีใจเป็นธรรมตรวจค้นว่ามีตำราประวัติศาสตร์
ของประเทศใดบ้างที่สอนว่าถ้าจะตั้งเป็นคณะหรือพรรคการเมืองที่แปลชื่อเป็น
ภาษาไทยว่า “ราษฎร” หรือ “ประชาชน” ไซ้ ก็จะต้องเสนอให้
ราษฎรหรือประชาชนจำนวนเท่าใดรู้เห็นด้วยก่อน

ถ้าสมมติว่านักวิชาการผู้ใดยืนยันว่ามีตำราประวัติศาสตร์เช่นนั้น ก็ขอได้
โปรดวินิจฉัยด้วยว่าในสมัยที่บางรัฐบาลไทยได้อนุญาตให้ตั้งพรรคการเมืองได้
นั้นมีคนตั้งพรรคชื่อว่า “พรรคราษฎร” “พรรคประชาชน” และ
“พรรคประชาไทย” (จอมพลถนอม ฯ เป็นหัวหน้า) แต่มีดอกเตอร์
หรือนักวิชาการใดบ้างที่ทักท้วงว่า พรรคเหล่านั้นเรียกตนเองตามชื่อดังกล่าว
โดยราษฎร, หรือประชาชน, หรือประชาไทย มิได้รู้เห็นด้วย ?

ข้าพเจ้าขอให้ทหาร ข้าราชการ และราษฎรทั้งหลายช่วยกันรักษา
ความสงบ อย่าให้เสียเลือดเนื้อของคนไทยด้วยกันโดยไม่จำเป็น

(ลงพระนาม) บริพัตร

(๒) เวลา ๑๖.๐๐ น. ของวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ พระยา
พลพลพยุหเสนา ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารได้เชิญคณะเสนาบดี และปลัด
ทูลฉลองกระทรวงต่าง ๆ ไปประชุมร่วมกับคณะราษฎร ณ พระที่นั่งอนันต-
สมาคม เพื่อพิจารณาทำข้อตกลงกับคณะราษฎรในระเบียบการที่กระทรวงพึง
ปฏิบัติ ซึ่งได้ตกลงกันดังต่อไปนี้

ข้อตกลงในระเบียบการที่กระทรวงพึงปฏิบัติ

พระที่นั่งอนันตสมาคม

วันที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕

วันนี้ เวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา คณะเสนาบดีและปลัดทูลฉลอง
กระทรวงต่าง ๆ ได้ตกลงกับคณะราษฎรด้วยวิธีปฏิบัติราชการว่า

๑. ถ้าราชการปกติอันเป็นระเบียบแบบแผนการดีและเคยปฏิบัติมา
แล้ว ก็ให้ปฏิบัติไปตามเคย

๒. ถ้าเป็นราชการที่เคยนำความขึ้นกราบบังคมทูล ก็ให้นำเสนอ
ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารจงทุกเรื่อง

๓. ถ้ามีเหตุขัดข้องหรือสงสัย ก็ขอให้นำข้อนั้น ๆ มาหารือต่อผู้รักษา
พระนครฝ่ายทหารได้

๔. ให้ทุกกระทรวงบอกไปยังกรมขึ้นของกระทรวงนั้นให้ทราบทั่วกัน
ว่า เวลานี้ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารได้เป็นผู้ใช้อำนาจการปกครองชั่วคราว

อำนาจที่จะกระทำการใด ๆ แทนปวงชนชาวสยามได้อย่างสมบูรณ์ โดยไม่ต้อง
มีบุคคลอื่นที่ได้รับอำนาจให้เป็นตัวแทนของปวงชนชาวสยามเป็นผู้ลงนามรับ
สนองพระบรมราชโองการ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณลงพระ-
ปรมาภิไธยในพระราชกำหนดนั้น ซึ่งมีข้อความแสดงถึงการทรงรับรองให้
คณะราษฎรมีฐานะถูกต้องตามกฎหมายด้วย ดังมีความต่อไปนี้

**พระราชกำหนดนิรโทษกรรมในคราวเปลี่ยนแปลง
การปกครองแผ่นดิน พุทธศักราช ๒๔๗๕**

“การที่คณะราษฎรคณะหนึ่งซึ่งมีความปรารถนาอันแรงกล้า
ในอันที่จะแก้ไขจัดความเสื่อมโทรมบางประการของรัฐบาลสยามและ
ชาติไทยให้หายไป แล้วจะพากันจรรโลงสยามรัฐและชาติไทยให้เจริญ
รุ่งเรืองวัฒนาถาวรมั่นคงเท่าเทียมกับชาติและประเทศอื่นต่อไป จึง
พากันยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินไว้ด้วยความมุ่งหมายที่จะให้มี
ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินขึ้นเป็นข้อใหญ่ แล้วร้องขอไปยังเรา
เพื่อให้เรายังคงดำรงเป็นกษัตริย์แห่งสยามรัฐต่อไปภายใต้ธรรมนูญ
การปกครองแผ่นดินนั้น ทั้งนี้ แม้ว่าการจะได้เป็นไปโดยขัดกับ
ความพอพระทัยพระบรมวงศานุวงศ์บางพระองค์ และขัดใจสมาชิก
รัฐบาลเดิมบางคนก็ดี ก็เป็นธรรมดาที่จะต้องเป็นไปเช่นนั้นในทุก
ประเทศ ไม่ว่าจะเจริญรุ่งเรืองแล้วเท่าไร ๆ ก็ไม่อาจจะก้าวล่วงการ
นี้เสียได้ ถึงกระนั้นก็พึงปรากฏเป็นประวัติการณ์ครั้งแรกของโลก
ที่การได้เป็นไปโดยราบรื่นปกติมิได้รุนแรง

๑.๓

แม้ว่าสมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรฯ ผู้สำเร็จราชการรักษาพระ
นครแทนองค์พระมหากษัตริย์ และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ
ทรงรับรองคณะราษฎรซึ่งถือได้ว่าได้ทรงกระทำแทนราษฎรแล้ว
ก็ดี แต่ราษฎรไทยจำนวนมากก็ได้รับรองคณะราษฎรโดยตรง
ด้วย

เมื่อคณะราษฎรได้แสดงตนเปิดเผยต่อราษฎรตั้งแต่วันที่ ๒๔ มิถุนายน
๒๔๗๕ เป็นต้นมา ราษฎรที่ทราบเรื่องเป็นจำนวนมากนั้นก็ได้อบรับเห็นดี
เห็นชอบในการปฏิบัติของคณะราษฎร จะมียกเว้นก็เพียงคนจำนวนน้อยที่นิยม
ชมชอบระบบสมบูรณาฯ ยิ่งกว่าองค์พระมหากษัตริย์หรือ “ผู้เกินกว่าราชา”
(Ultra Royalists)

ฝ่ายคณะราษฎรและรัฐบาลของคณะราษฎรได้ขออาราธนาคณะสงฆ์
ซึ่งราษฎรไทยส่วนมากนับถือนั้นได้โปรดส่งวัดทุกวัดในราชอาณาจักรช่วยชี้แจง
แก้หายกทายิกาดังการที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ซึ่งทรงเป็นอัครศาสน
ปถัมภกได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานระบบการปกครองแผ่นดิน
ประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินชั่วคราว ฉบับ ๒๗ มิถุนายน
๒๔๗๕ ซึ่งคณะราษฎรได้ขอพระราชทานในนามของราษฎร และต่อมาเมื่อได้
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ใช้รัฐธรรมนูญถาวรฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕
แทนฉบับชั่วคราว ๒๗ มิถุนายนนั้นแล้ว คณะราษฎรและรัฐบาลของคณะ
ราษฎร ก็ได้ขออาราธนาคณะสงฆ์โปรดส่งวัดทุกวัดให้ชี้แจงแก้หายกทายิกา
ดังกล่าวแล้ว อนึ่ง กระทรวงธรรมการได้ขอให้หัวหน้ามุสลิมชี้แจงแก่มุสลิมไทย

๑.๔

เหตุที่เรียกชื่อคณะของผู้ก่อการ ๆ ว่า “คณะราษฎร”

ก่อนที่ผู้คิดก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๆ หลายคนหลายกลุ่มจะได้อรวมเป็นคณะเดียวกันนั้น แต่ละกลุ่มก็มีชื่อของตนเองบ้าง และยังมีชื่อกลุ่มของตนบ้าง แต่เมื่อผู้คิดก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้รวมเป็นคณะเดียวกันแล้ว ก็ได้ใช้ชื่อคณะเดียวกันว่า “คณะราษฎร” ตามที่ผมได้เสนอในที่ประชุมก่อตั้งคณะราษฎรที่กรุงปารีส เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๐ (ค.ศ. ๑๙๒๗) ต่อจากนั้นมาผู้ที่เข้าร่วมก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่อยู่ในต่างประเทศและที่อยู่ในประเทศไทยก็ใช้ชื่อคณะว่า “คณะราษฎร” ดังที่ปรากฏตามคำแถลงการของคณะราษฎร เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งผู้สำเร็จราชการพระนครแทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ประมุขของปวงราษฎรไทยและราษฎรไทยได้รับรองชื่อของคณะราษฎรดังก้าวมาแล้วในข้อ ๑.๑, ๑.๒, และ ๑.๓ ส่วนผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๆ ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ได้ปฏิญาณตนในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ว่าจะซื่อสัตย์ต่อคณะราษฎร และจะช่วยรักษาหลัก ๖ ประการของคณะราษฎรไว้ให้มั่นคง อนึ่ง คณะรัฐมนตรีตั้งแต่ชุดแรกและต่อ ๆ มาอีกหลายชุดนั้นก็ได้อแถลงยืนยันต่อสภาผู้แทนราษฎรที่ถือเอาหลัก ๖ ประการ ของคณะราษฎรเป็นนโยบายของรัฐบาลนั้น ๆ ด้วย (ท่านผู้สนใจอาจศึกษาจากเอกสารหลักฐานของทางราชการได้)

เหตุที่ผมใช้ชื่อ “คณะราษฎร” นั้นคือ

๑.๔.๑ ความเป็นมาของศัพท์ไทย “คณะ” และ “พรรค”

ลัทธิระบบสมบูรณาฯ ในประเทศไทยก็ได้ใช้คำว่า “คณะ” เรียกองค์การเมืองหรือสมาคมการเมืองนั้นว่า “คณะ ร.ศ. ๑๓๐”

ผมขอให้ท่านที่สนใจประวัติภาษาไทยโปรดสังเกตหลักฐานเอกสารแท้จริงก็จะพบได้โดยไม่ยากว่า ภายหลังที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้พระราชทานธรรมนูญการปกครองแผ่นดินฉบับชั่วคราวฉบับ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ แล้ว ได้มีบุคคลกลุ่มหนึ่งได้ร่วมกันจัดตั้งองค์การหรือสมาคมการเมือง อันมีวัตถุประสงค์จารัตินิยม (Conservatism) โดยใช้ชื่อว่า “คณะชาติ” ซึ่งมีหลวงวิจิตรวาทการเป็นเลขาธิการ ท่านผู้นี้เป็นเปรียญมีความรู้ภาษาบาลีและภาษาไทย อีกทั้งภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส แต่เมื่อปทานุกรมหรือพจนานุกรมไทยยังมีได้ใช้คำว่า “พรรค” เพื่อเรียกองค์การหรือสมาคมการเมือง หลวงวิจิตรฯ จึงใช้คำว่า “คณะ” เพื่อเรียกองค์การหรือสมาคมการเมืองของตน

(๒) เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๘๐ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปา ครั้งดำรงฐานันดรศักดิ์เป็น “หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร” ได้ทรงแนะนำให้ใช้คำไทยว่า “คณะพรรค” เพื่อถ่ายถอดคำอังกฤษ “Political Party” หรือที่ย่อว่า “Party”

ส่วนทางราชการได้รับรองใช้คำว่า “คณะพรรค” เพื่อเรียกองค์การหรือสมาคมการเมืองตั้งแต่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙ ดังปรากฏในมาตรา ๑๔ มีความว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพ.....การตั้งคณะพรรคการเมือง.....”

ต่อมารัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔ มีนาคม ๒๔๙๒ มาตรา ๓๙ ได้เปลี่ยนคำว่า “คณะพรรคการเมือง” ของรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๙ เป็น “พรรคการเมือง” คือตัดคำว่า “คณะ” ที่นำหน้าคำว่า “พรรค”

๑.๔.๒ เหตุที่ใช้คำว่า “ราษฎร” เป็นชื่อของคณะ

ในการที่ผมเสนอให้คณะใช้ชื่อของคณะว่า “คณะราษฎร” นั้นก็ เพราะผู้ก่อการ ฯ ทุกคนเป็นราษฎรไทยแท้จริง และสมาชิกคณะราษฎรทั้ง-หลายยอมอุทิศตน และความเหนื่อยยากเพื่อราษฎรให้บรรลุถึงซึ่งประชาธิปไตย ดังที่นักประชาธิปไตยส่วนมากย่อมทราบว่ประธานาธิบดีลินคอล์นได้สรุปคำว่า “ประชาธิปไตย” ไว้อย่างเหมาะสมว่า “รัฐบาลของราษฎร, โดย ราษฎร, เพื่อราษฎร”

๑.๔.๓ คำว่า “ผู้ก่อการ ฯ”

ผมได้เสนอที่ประชุมก่อตั้งซึ่งเห็นชอบด้วยว่า ในการก่อตั้ง “คณะ” หรือ “สมาคมการเมือง” นั้นจะต้องมี “ผู้ก่อการ” ที่ภาษาอังกฤษ เรียกว่า “Promoters” ซึ่งประกอบเป็นกองหน้าของราษฎร เราจึงตกลงกัน จำแนกสมาชิกคณะราษฎรออกเป็น ๓ ประเภท คือ

ที่ ๑. ได้แก่บุคคลที่สมควรได้รับคำชักชวนให้เข้าร่วมเป็นสมาชิก คณะราษฎรก่อนวันลงมือยึดอำนาจรัฐ

ที่ ๒. ได้แก่บุคคลที่จะได้รับคำชักชวนต่อเมื่อได้ลงมือปฏิบัติในการ ยึดอำนาจรัฐแล้ว

ที่ ๓. ได้แก่บุคคลที่จะได้รับคำชักชวนในวันลงมือปฏิบัติการยึด อำนาจนั้น ภายหลังที่การยึดอำนาจรัฐได้มีทำที่แสดงว่าจะเป็นผลสำเร็จมากกว่า เป็นความไม่สำเร็จ

ผมได้ชี้แจงไว้ในหนังสือของผมชื่อ “บางเรื่องเกี่ยวกับการก่อตั้ง คณะราษฎรและระบบประชาธิปไตย” พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ มีความดังต่อไปนี้

ก่อนอื่นขอให้ท่านทั้งหลายระลึกว่า การปกครองแผ่นดินสยามตามระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้นไม่มีบทกฎหมายกำหนดระบบการปกครองแผ่นดิน เพราะพระมหากษัตริย์ทรงอยู่เหนือกฎหมาย มีพระราชอำนาจเด็ดขาดในการปกครองแผ่นดินตามพระราชอัธยาศัย

ดังนั้นเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ คณะราษฎรจึงได้ยึดอำนาจรัฐเพื่อเปลี่ยนการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยเป็นขั้น ๆ ตามลำดับต่อไปนี้

๒.๑.๑

วันที่ ๒๖ มิถุนายน นั้น คณะราษฎรได้ส่งคณะผู้แทนเข้าเฝ้าขอพระราชทาน “ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินตามที่คณะราษฎรได้ร่างถวาย” พระมหากษัตริย์ทรงรับไว้พิจารณา

ต่อมาในวันที่ ๒๗ เดือนนั้น ขณะที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ยังทรงมีพระราชอำนาจสมบูรณ์ ทำการแทนปวงชนชาวสยามได้นั้น ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ลงพระปรมาภิไธยพระราชทานธรรมนูญการปกครองแผ่นดินฉบับที่กล่าวถึงข้างบนนั้นโดยทรงเติมคำว่า “ชั่วคราว” ไว้ต่อท้ายคำว่า “ธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน” ทั้งนี้มีพระราชกระแสรับสั่งแก่คณะราษฎรว่าให้ใช้ธรรมนูญฯ นั้นไปชั่วคราวก่อน แล้วให้เสนอสภาผู้แทนราษฎรตั้งอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับถาวรขึ้นใช้ต่อไป

ข้อสังเกต

(๑) ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินชั่วคราวฉบับ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ จึงตราขึ้นโดยถูกต้องทั้งทางนิติบัญญัติและพฤตินัยตามหลักนิติศาสตร์ทุกประการ ซึ่งต่างกับธรรมนูญและรัฐธรรมนูญหลายฉบับที่เป็นโมฆะ

ที่ประชุมตกลงเลือก
 พระยามโนปกรณนิติธาดา
 พระยาเทพวิฑูร
 พระยามานวราชเสวี
 พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์
 พระยาปริदानฤเบศร์
 หลวงประดิษฐ์มนูธรรม
 หลวงสินาดโยธารักษ์
 ๗ นายนี้เป็นอนุกรรมการ”

ต่อมาสภาฯ ได้ลงมติตั้งอนุกรรมการเพิ่มอีก ๒ นาย คือ พลเรือโท
 พระยาราชวังสัน และพระยาศรีวิศาลวาจา

ผู้สอนและผู้ศึกษาประวัติรัฐธรรมนูญของประเทศไทยที่อาศัยเอกสาร
 หลักฐาน (Authentic Document) เป็นหลัก แทนที่จะสอนหรือศึกษาจากคำ
 บอกเล่า (หรือสอนจากเรื่องที่ถูกหมายลักษณะพยานอังกฤษเรียกว่า “Hearsay”)
 นั้น ก็คงจะให้ความเป็นธรรมแก่คณะราษฎรว่าในบรรดารายชื่ออนุกรรมการ
 ร่างรัฐธรรมนูญ ๙ คนนั้น มีสมาชิกคณะราษฎรเพียงคนเดียวคือ “หลวง
 ประดิษฐ์มนูธรรม” ส่วนอีก ๘ คนเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีใช้สมาชิกคณะ
 ราษฎร ฉะนั้น การที่ผู้สอนบางคนได้สอนให้สานุศิษย์ของตนหลงเข้าใจว่าการ
 ร่างรัฐธรรมนูญฯ ซึ่งต่อมาเรียกชื่อว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
 สยาม” (ฉบับ พ.ศ. ๒๔๗๕) ได้เป็นไปตามความประสงค์ของหลวงประดิษฐ์
 มนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) นั้น จึงเป็นการสอนที่บิดเบือนความจริง คือ
 ประการที่หนึ่งในทางปฏิบัตินั้น หลวงประดิษฐ์มนูธรรมคนเดียวไม่สามารถที่

ทั้งนี้ แสดงว่าบทถาวรของรัฐธรรมนูญฉบับนั้น เป็นไปตามระบบ
ประชาธิปไตยดังกล่าวมาแล้ว คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ที่ราษฎรเลือก
ตั้งขึ้นมา มิใช่โดยการแต่งตั้ง

(๓) รัฐสภาตามระบบรัฐธรรมนูญฉบับนั้น ประกอบด้วยสภาผู้แทน
ราษฎรเพียงสภาเดียว โดยมีได้มีพฤฒสภาหรือวุฒิสภา

(๔) ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ร.ค. ๒๔๗๕ ได้
แถลงชี้แจงตามที่ปรากฏในรายงานการประชุมสภาฯ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน
๒๔๗๕ ดังต่อไปนี้

“หมวด ๑ เป็นบทเฉพาะกาล ในพระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญ
ชั่วคราวกำหนดเวลาไว้เป็น ๓ สมัย คือ สมัย ๑ สมัย ๒ สมัย ๓
บทเฉพาะกาลนี้เป็นบทที่บัญญัติเฉพาะระหว่างเวลาที่ก่อนถึงสมัยที่ ๓
อันเป็นสมัยสุดท้าย ความสำคัญของหมวดนี้มีอยู่ในมาตรา ๖๕
บัญญัติลักษณะแห่งการก่อตั้งสภาขึ้นให้มีสมาชิกประเภทที่ ๑ ราษฎร
เลือกตั้งขึ้น สมาชิกประเภทที่ ๒ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งขึ้น ที่มี
สมาชิก ๒ ประเภทนี้ก็เพราะเหตุว่า เราเพิ่งมีรัฐธรรมนูญขึ้น ความ
คุ้นเคยในการปฏิบัติการตามรัฐธรรมนูญยังไม่แพร่หลายทั่วถึง ฉะนั้น
จึงให้มีสมาชิกประเภทซึ่งเห็นว่าเป็นผู้คุ้นเคยการงาน แล้วช่วยพยุง
กิจการ ทำร่วมมือกันไปกับสมาชิกประเภทที่ ๑ ที่ราษฎรเลือกตั้งมา

การทำเช่นนั้น ถ้าแม้เราอ่านรัฐธรรมนูญที่มีใหม่แล้ว มีอย่างนี้
เสมอ เมื่อต่อไปสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้นทำงานไปได้เองแล้วก็จัก
ดำเนินการต่อไป”

๒.๑.๓

เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ ขุนบุรีสการกิตติคดี ผู้แทนราษฎร (ประเภทที่ ๑) แห่งจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีสมาชิกราษฎรประเภทที่ ๑ จำนวนไม่ต่ำกว่า ๑ ใน ๔ แห่งจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด เป็นผู้รับรอง โดยอ้างเหตุจำเป็นหลายประการเพื่อความมั่นคงของประเทศ ได้เสนอญัตติแก้ไขบทเฉพาะกาลแห่งรัฐธรรมนูญจาก ๑๐ ปี เป็น ๒๐ ปี

รัฐบาลสมัยนั้น (จอมพลพิบูลฯ เป็นนายกรัฐมนตรี) เห็นว่าสงครามใหญ่ในยุโรปได้เกิดขึ้นแล้วตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๓๙ (พ.ศ. ๒๔๘๒) และสงครามที่ญี่ปุ่นทำต่อประเทศจีนได้ลุกลามมาถึงอินโดจีนนั้น กำลังขยายตัวที่จะเข้ามาถึงประเทศไทยได้ ฉะนั้น จึงเห็นด้วยกับญัตติของผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๑ ดังกล่าวมานั้น

ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ลงมติรับหลักการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ดังกล่าวด้วยคะแนนเสียงไม่ต่ำกว่า ๓ ใน ๔ แห่งจำนวนสมาชิกทั้งหมด และพิจารณาต่อไปตามวิธีการแก้ไขรัฐธรรมนูญตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนั้น มาตรา ๖๓ แล้วประกาศใช้เป็นกฎหมายเมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๓

๒.๑.๔

เมื่อบทเฉพาะกาลดังกล่าวแล้วได้ใช้มาถึงปีที่ ๑๔ ก็ได้เลิกไป ดังปรากฏความในพระราชปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ ๒๔๘๙ ดังต่อไปนี้

“ต่อมา นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในขณะนั้นได้ปรารภกับนายควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรี ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ พระมหากษัตริย์ได้พระราช

รัฐมนตรีได้พิจารณาแก้ไขอีกชั้นหนึ่ง แล้วนำเสนอผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้ประชุมปรึกษาหารือ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ และคณะผู้ก่อการ ฯ ขอพระราช
ทานรัฐธรรมนูญ ที่ประชุมได้ตั้งกรรมการขึ้นพิจารณา เมื่อกรรมการ
ได้ตรวจพิจารณาแก้ไขแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒
จึงได้เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
ต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อสภาผู้แทนราษฎรพิจารณารับหลักการแล้ว
จึงตั้งกรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่ง

บัดนี้ คณะกรรมาธิการวิสามัญของสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณา
และแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งร่างรัฐธรรมนูญสำเร็จเรียบร้อยแล้ว
เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร สภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาเป็นการ
สำเร็จบริบูรณ์จึงได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เมื่อทรงพระราช
วิจารณ์ถึถ้วนวนความแล้ว ทรงพระราชดำริเห็นว่า ประชากร
ของพระองค์ประกอบด้วยวุฒิปัญญาในรัฐบาลโนบายสามารถจรรโลง
ประเทศชาติของตนในอันที่จะก้าวไปสู่สากลอารยธรรมแห่งโลกได้
โดยสวัสดิ

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม โดย
คำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ให้ตรารัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ขึ้นไว้ ประสิทธิ์ประศาสน์ประกาศให้ใช้
ตั้งแต่วันที่ ๑๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๙ เป็นต้นไป และให้
ใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมนี้ แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

หมายเหตุ

(ก) นอกจากสมาชิกพรรคสภาเป็นที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้นแล้ว รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๙ ยังได้กำหนดไว้ว่า “สมาชิกพรรคสภาต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ” ทั้งนี้เพื่อป้องกันรัฐบาลสั่งข้าราชการที่ต้องอยู่ได้บังคับบัญชาของรัฐบาลลงสมัครเป็นสมาชิกพรรคสภา ซึ่งจะทำให้รัฐบาลที่เป็นฝ่ายบริหารมีอำนาจเหนือพรรคสภาซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ อันจะเป็นการทำลายหลักการซึ่งจะขัดต่อประชาธิปไตย

(ข) จำนวนสมาชิกพรรคสภานั้นกำหนดไว้ให้มีเพียง “แปดสิบคน (๘๐)” คือ เป็นจำนวนต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทน ๑๗๘ คน ที่ได้รับการเลือกตั้งตามหลักเกณฑ์แห่งมาตรา ๙๑ ของรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๙

(ค) ส่วนรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๙๒ ซึ่งเป็นแม่บทของรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๑๗ ที่มีผู้โฆษณาชวนเชื่อว่าเป็นรัฐธรรมนูญใด ๆ ของไทยนั้น ได้บัญญัติให้สมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้ง มิใช่เป็นผู้ที่ราษฎรเลือกตั้ง แม้กระนั้นก็ยังได้กำหนดให้วุฒิสภามีจำนวน ๑๐๐ คน จึงเป็นผลว่าในระยะเริ่มแรกของรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๙๒ นั้น วุฒิสภามีจำนวนมากกว่าสมาชิกสภาผู้แทน ๑ คน เพราะบทเฉพาะกาลของฉบับ ๒๔๙๒ นั้นให้สมาชิกสภาผู้แทน ๙๙ คน (ที่ได้รับการเลือกตั้งตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญชั่วคราวฉบับ ๙ พ.ย. ๒๔๙๑ ซึ่ง “คณะรัฐประหาร ๙ พ.ย.” เป็นผู้จัดทำขึ้นมีฉายาว่า “รัฐธรรมนูญฉบับใต้ตุ่ม”) นั้นเป็นสมาชิกสภาผู้แทนต่อไปตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๙๒ ด้วย และแม้ต่อมาจะได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนเพิ่มขึ้นตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญฉบับนั้นก็ดี แต่

315346

- (๑) คณะรัฐประหาร (๘ พ.ย. ๒๔๙๐)
- (๒) คณะบริหารประเทศชั่วคราว (๒๙ พ.ย. ๒๔๙๔)
- (๓) คณะทหาร (๑๖ ก.ย. ๒๕๐๐)
- (๔) คณะปฏิวัติ (๒๐ ต.ค. ๒๕๐๑)
- (๕) คณะปฏิวัติ (๑๗ พ.ย. ๒๕๑๔)
- (๖) สมัชชาแห่งชาติ (๑๐ ธ.ค. ๒๕๑๖)
- (๗) คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน (๖ ต.ค. ๒๕๑๙)
- (๘) คณะปฏิวัติ (๒๐ ต.ค. ๒๕๒๐)
- (๙) รัฐบาลที่ตั้งขึ้นตามระบบต่าง ๆ ซึ่งมีได้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ
ประชาธิปไตย

๒.๑.๖

หลัก ๖ ประการของคณะราษฎรที่ได้แถลงต่อมวลราษฎร เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ซึ่งคณะราษฎรได้ปฏิบัติสำเร็จไปก่อนสลายตัวเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๔๘๙ นั้นมีดังต่อไปนี้

หลักประการที่ ๑ จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง

ผมขอให้ท่านที่สนใจโปรดระลึกถึงฐานะของสยาม หรือประเทศไทย ก่อน ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ว่าสมัยนั้นประเทศไทยไม่มีความเป็นเอกราชและอธิปไตยสมบูรณ์ เพราะจำต้องทำสนธิสัญญาไม่เสมอภาคกับประเทศทุนนิยมสมัยใหม่ที่เรียกว่า “จักรวรรดินิยม” (Imperialism) หลายประเทศที่มีสิทธิพิเศษเหนือประเทศไทยหลายประการ อาทิ คนในบังคับต่างประเทศ

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๘๐ รัฐบาลซึ่งพระยาพหลฯ หัวหน้าคณะราษฎร เป็นนายกรัฐมนตรีนั้นได้บอกเลิกสนธิสัญญาไม่เสมอภาคกับประเทศจักรวรรดินิยมหลายประเทศดังกล่าวแล้ว ได้มีการเจรจาสนธิสัญญาฉบับใหม่ที่ประเทศไทยได้เอกราชและอธิปไตยสมบูรณ์ทุกประการ

ต่อมาในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งประเทศไทยถูกกองทัพญี่ปุ่นรุกราน สมาชิกคณะราษฎรจำนวนมากก็ได้เป็นสมาชิกขบวนการเสรีไทยซึ่งได้ร่วมมือกับสัมพันธมิตรในการต่อสู้ญี่ปุ่นผู้รุกราน อันเป็นผลให้สัมพันธมิตรรับรองความเป็นเอกราชของชาติไทย ดังปรากฏตามเอกสารหลักฐานต่างๆ ซึ่งผมได้นำลงพิมพ์ไว้ในหนังสือของผมว่าด้วย “จดหมายของนายปรีดี พนมยงค์” ถึงพระพิศาลสุขุมวิท เรื่อง “หนังสือจดหมายเหตุของเสรีไทยเกี่ยวกับปฏิบัติการในแคนดี นิวเคลย์ และสหรัฐอเมริกา”

หลักประการที่ ๒ จะต้องรักษาความปลอดภัยภายในประเทศ ให้การประทุษร้ายต่อการลดน้อยลงให้มาก

ผมหวังว่าท่านที่มีใจเป็นธรรมสามารถเปรียบเทียบสถิติการประทุษร้ายต่อกันสมัยก่อนวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ กับภายหลัง ๒๔ มิถุนายนปีนั้นว่าจำนวนการประทุษร้ายภายหลัง ๒๔ มิถุนายน นั้นได้ลดน้อยลงมากเพียงใด และขอให้เปรียบเทียบสถิติการประทุษร้ายภายหลังวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ อันเป็นวันล้มระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙ มาจนถึงปัจจุบันนี้ว่าการประทุษร้ายต่อกันได้เพิ่มมากขึ้นขนาดไหน

หลักประการที่ ๓ จะต้องบำรุงความสุขของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ

ผมหวังว่าท่านที่มีใจเป็นธรรมย่อมเปรียบเทียบได้ว่า เมื่อก่อน ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น ราษฎรมีเสรีภาพสมบูรณ์อย่างใดบ้างเมื่อเทียบกับหลัง ๒๔ มิถุนายนนั้น และเทียบกับภายหลังรัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ อันเป็นวันล้มระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๙ นั้นว่า แม้แต่จะได้มีการเขียนเรื่องสิทธิเสรีภาพของราษฎรไว้ แต่ในทางปฏิบัติได้มีการหลีกเลี่ยงโดยวิธีประกาศภาวะฉุกเฉินและประกาศกฎอัยการศึกเกินกว่าความจำเป็นเพียงใดบ้าง

หลักประการที่ ๖ จะต้องให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร

ผมหวังว่าท่านที่มีใจเป็นธรรมย่อมเปรียบเทียบได้ว่าเมื่อก่อนวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้นการศึกษาได้ถูกจำกัดอย่างไร และภายหลัง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ราษฎรได้สิทธิศึกษาอย่างเต็มที่เพียงใด และภายหลัง ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ราษฎรต้องถูกจำกัดการศึกษาอย่างใดบ้าง

๓. เหตุแห่งความผิดพลาดของการอภิวัฒน์ประชาธิปไตย ๒๔ มิถุนายน

เหตุแห่งความผิดพลาดของการอภิวัฒน์ประชาธิปไตย ๒๔ มิถุนายน มี ๒ ประเภท คือ

- ประเภท ๑ เหตุแห่งความผิดพลาดที่เหมือนกันกับทุกขบวนการเมือง
- ประเภท ๒ เหตุแห่งความผิดพลาดของคณะราษฎรโดยเฉพาะ

๓.๑

เหตุแห่งความผิดพลาดที่เหมือนกันกับทุกขบวนการเมือง คือ ความขัดแย้งภายในขบวนการ ฯ

อภิวัดน์ภายใต้การนำของ “ซุนยัตเซ็น” ได้ชัยชนะล้มระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของจีนสำเร็จใน ค.ศ. ๑๙๑๑ (พ.ศ. ๒๔๕๔) ภายในขบวนการอภิวัดน์นั้นก็เกิดขัดแย้งกันและแตกแยกออกเป็นหลายส่วน

ต่อมาขบวนการปลดแอกของประชาชนจีน ภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์ได้ชัยชนะฝ่ายก๊กมินตั๋งบนผืนแผ่นดินใหญ่จีน และได้สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นใน ค.ศ. ๑๙๔๙ (พ.ศ. ๒๔๙๒) ภายในขบวนการประชาชนจีน และภายในพรรคคอมมิวนิสต์จีนก็เกิดความขัดแย้งเป็นเหตุให้มีการกวาดล้างบุคคลในพรรคที่เดินตามแนวทางทุนนิยม และกวาดล้างพวกที่เดินนอกแนวทางพรรคคอมมิวนิสต์จีน

ในสหภาพโซเวียตและประเทศสังคมนิยมยุโรปตะวันออกก็มีปรากฏการณ์ที่แสดงความขัดแย้งภายในพรรคอย่างรุนแรงถึงขนาดมีการกวาดล้างบุคคลที่ดำเนินตามแนวทางขวาจัดกับซ้ายจัด

ส่วนคณะหรือขบวนการซึ่งทำการ “โต้อภิวัดน์” (Counter-Revolution) ที่ได้ชัยชนะต่อการอภิวัดน์แล้ว ภายในคณะหรือขบวนการนั้นๆ เกิดขัดแย้งขึ้น เช่น ฝ่ายนิยมราชาธิปไตยฝรั่งเศสทำการโต้อภิวัดน์ได้ชัยชนะแล้ว ภายในขบวนการนั้นก็เกิดขัดแย้งระหว่างกันเองในการแย่งชิงการสืบราชสันตติวงศ์

ขบวนการฟาสซิสต์อิตาลีและขบวนการนาซีเยอรมันซึ่งได้ชัยชนะต่อการอภิวัดน์ประชาธิปไตยในประเทศของตนแล้ว ขบวนการดังกล่าวก็เกิดขัดแย้งภายใน ซึ่งได้มีการกวาดล้างบุคคลที่มีทัศนคติต่างกับผู้นำของประเทศนั้นๆ

ประเภทที่ ๑ สละพรรคและคามเคยชินของสังคมเก่าได้มาก
ตลอดไปเพื่อรับใช้สังคมใหม่ที่สถาปนาขึ้นนั้นให้พัฒนาก้าวหน้าเพื่อเข้าสู่ระบบ
ประชาธิปไตยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ประเภทที่ ๒ สละเพียงเท่าที่ได้สถาปนาระบบสังคมใหม่ขึ้นแล้ว
พอใจเพียงแค่นั้น

ประเภทที่ ๓ สละสิ่งดังกล่าวจนถึงสถาปนาระบบสังคมใหม่ ครั้น
แล้วก็ฟื้นฟูชนกทรศนะเผด็จการทาส — ศักดินาขึ้นมาจนกลายเป็น “**โถ-**
อิกวิวัฒน์ ต่อการอิกวิวัฒน์” ซึ่งตนเองได้เคยพลีชีพร่วมกับคณะพรรค
หรือขบวนการได้กระทำ บุคคลดังกล่าวนี้จึงขัดแย้งกับส่วนที่เป็น “**อิกวิวัฒน์**”
ภายในคณะพรรคหรือขบวนการนั้น

๓.๒

เหตุแห่งความผิดพลาดของคณะราษฎรโดยเฉพาะ

ประการที่ ๑ ขาดการศึกษาถึงกฎแห่งความขัดแย้งในขบวนการ
เมืองและตัวอย่างในประวัติศาสตร์ดังกล่าวในข้อ ๓.๑ นั้น จึงทำให้สมาชิก
ส่วนมากขาดความระมัดระวังต่อการที่สมาชิกจำนวนหนึ่งฟื้นฟูชนกทรศนะเผด็จ
การทาส—ศักดินาซึ่งเป็น “**การโถอิกวิวัฒน์**” ต่อการอิกวิวัฒน์ซึ่งตนเองได้
เคยพลีชีพร่วมกับคณะ

ประการที่ ๒ คิดแต่เพียงเอาชนะทาง “**ยุทธวิธี**” ในการยึด
อำนาจรัฐเป็นสำคัญ โดยมีได้คิดให้รอบคอบว่าจะรักษาชัยชนะนั้นไว้ได้อย่างไร
จึงจะไม่ถูก “**การโถอิกวิวัฒน์**” (Counter-Revolution) ซึ่งจะทำให้ชาติ
ต้องเดินถอยหลังเข้าคลอง

ขอให้ท่านทั้งหลายโปรดสังเกตว่า ภายหลังกองรัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ที่ได้ล้มระบบปกครองตามรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์ฉบับ ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๙ เป็นต้นมาจนถึง ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๕ ก็เป็นเวลากว่า ๓๕ ปีแล้ว ประชาธิปไตยก็ยังล้มลุกคลุกคลานตลอดมา

เกจิอาจารย์บางพวกที่แสดงว่าก้าวหน้าก็ไม่เกือกลุขรุ่นใหม่ให้เข้าใจ เหตุแท้จริงที่เป็นอุปสรรคแก่การพัฒนาประชาธิปไตย หากท่านเหล่านั้นมุ่งหน้าที่จะขุดเอาคณะราษฎรที่ล้มสลายไปแล้วนั้นขึ้นมาต่อสู้ด้วยการเสาะหาเรื่องที่เป็นคำบอกเล่า (Hearsay) มาเป็นหลักวิชาการใส่ความคณะราษฎรดังที่ผมได้กล่าวถึงบางประการแล้วนั้น และชัดว่าคณะราษฎรไม่ทำให้ราษฎรเข้าใจรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย ราษฎรจึงเข้าใจว่า “รัฐธรรมนูญคือ ลูกพระยาพหลฯ” ท่านที่มีสติปัญญาที่ย่อมสังเกตเห็นตรารัฐธรรมนูญซึ่งมีพานประดิษฐานคัมภีร์รัฐธรรมนูญ ซึ่งใช้มาจนถึงปัจจุบันนี้นั้นได้ทำขึ้นตั้งแต่คณะราษฎรมีหน้าที่บริหารหรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ราษฎรไทยจึงไม่อาจเข้าใจผิดว่า “รัฐธรรมนูญคือลูกพระยาพหลฯ” ส่วนใจความสำคัญตามรัฐธรรมนูญนั้น เกจิอาจารย์บางจำพวกก็ไม่ควรดูหมิ่นคณะสงฆ์ที่ได้รับอาราธนาจากรัฐบาลคณะราษฎรขอให้ส่งวัดทุกวัดชี้แจงแก่ราษฎร และไม่ควรถูหมิ่นหัวหน้าอิสลาม, หัวหน้าคริสตศาสนิก, เจ้าหน้าที่จังหวัด, อำเภอ, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, ที่มีสติปัญญาพอชี้แจงให้ราษฎรทราบใจความรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย

ผมจึงขอให้ประชาชนชาวไทยผู้รักชาติ รักประชาธิปไตย ที่มีใจเป็นธรรมโปรดพิจารณาเป้าหมายและวิธีการให้ถูกต้อง จึงจะทำให้บังเกิดระบบ

๕. สร้างความสมานฉันท์ในบรรดากลุ่มประชาธิปไตย

ผมขอขอบคุณท่านประธานกับกรรมการอำนวยการและองค์การเอกชนกับบุคคลต่าง ๆ ในการที่ท่านทั้งหลายได้ระลึกถึงผู้อุทิศตนเพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตย และในการที่ท่านทั้งหลายมีความปรารถนาที่จะดำเนินการต่อไปเพื่อให้ชาติไทยบรรลุถึงซึ่งประชาธิปไตยสมบูรณ์ตามแนวทางแห่งวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั้น

อนึ่ง ท่านประธาน ฯ แจ้งว่า คณะอำนวยการ ฯ เห็นว่าผมเป็นผู้มีส่วนในการสถาปนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยขึ้นในประเทศไทย จึงใคร่จะได้สุนทรพจน์ของผมเพื่อแสดงให้เห็นปรากฏแก่ประชาชนชาวไทยในช่วงเวลาเปิดงานนั้น ผมยินดีสนองความปรารถนาของท่านทั้งหลาย

ส่วนเรื่องที่เราควรกล่าวในสุนทรพจน์นั้น ผมคำนึงว่านอกจากท่านทั้งหลายและประชาชนชาวไทยผู้รักชาติ รักประชาธิปไตย ที่มีใจเป็นธรรม เห็นว่าคณะราษฎรได้อุทิศตนรับใช้ชาติเพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตยแล้ว ก็ยังมีบุคคลจำนวนหนึ่งที่ตั้งตนเป็นปรปักษ์ได้ดำเนินการโดยตนเองบ้าง และโดยใช้ลูกสมุนบ้าง ใส่ร้ายคณะราษฎรด้วยประการต่าง ๆ ที่ตรงกันข้ามกับวัตถุประสงค์ของท่านทั้งหลาย และยิ่งข่าวการที่ท่านทั้งหลายริเริ่มงาน “กึ่งศตวรรษประชาธิปไตย” ได้พัฒนาขยายกว้างขึ้นแล้ว ฝ่ายตั้งตนเป็นปรปักษ์ต่อคณะราษฎรก็ได้ทวีการใส่ร้ายคณะราษฎรยิ่งขึ้น และถึงขีดสูงสุดเมื่อไม่นานมานี้ โดยมีผู้เขียนบทความเผยแพร่ที่ใช้หัวเรื่องว่า “เผด็จการยุคแรก” กล่าวเบี่ยงเรื่องมีความดังต่อไปนี้

“เผด็จการยุคแรกพื้กตัวขึ้นในระบอบประชาธิปไตยที่ “คณะราษฎร” ได้สถาปนามันขึ้นมาเมื่อ “๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕”

ผมขอเรียนว่า เพื่อที่รุนแรงออกเสียงของผมที่ชราแล้ว ผมจึงขอให้
 ประชานสมาคมนักเรียนไทยในฝรั่งเศสเป็นผู้อ่านข้อเขียนของผมต่อไปนี้ ส่วน
 ข้อสรุปท้ายนั้นผมจะกล่าวเอง

๑. ข้อของคณะราษฎร

๑.๑

สถานการณ์ก่อกองคณะการเมืองในสมัยสมบูรณาฯ

ในบรรดาเหตุหลายประการ ซึ่งเกื้ออาจารย์ที่ตั้งตนเป็นปรปักษ์ต่อ
 คณะราษฎรได้เสาะหาเอามาโจมตีคณะราษฎรนั้น ก็มีประการหนึ่งที่ท่านกับ
 พวกได้สั่งสอนสานุศิษย์ว่า ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน
 เรียกตนเองว่า “คณะราษฎร” โดยราษฎรไม่รู้เห็นด้วย อันเป็นการ
 จูงใจให้สานุศิษย์ไม่ยอมรับการมีอยู่ของคณะราษฎรตั้งแต่เริ่มก่อกอง ผมจึงขอ
 ให้ท่านที่ยังมีชีวิตอยู่และจำความในสมัยสมบูรณาฯ โปรดระลึก และท่านที่
 เกิดภายหลังนั้น โปรดศึกษาถึงสถานการณ์ก่อกองการเมืองสมัยสมบูรณาฯ
 และเกี่ยวกับวิชาการแท้จริงดังต่อไปนี้

(๑) ในสมัยสมบูรณาฯ นั้น บุคคลไม่มีสิทธิร่วมกันก่อกองคณะ
 การเมือง ฉะนั้น การก่อกองการเมืองจึงต้องทำเป็นการลับ และยังเป็น
 คณะการเมืองที่มีวัตถุประสงค์ล้มระบบสมบูรณาฯ แล้ว ก็ยังต้องก่อกองคณะ
 เป็นการลับมาก ไม่อาจประกาศบ่าวร้องให้ราษฎรหรือประชาชนจำนวนมาก
 เข้ามาร่วมในคณะการเมืองได้ ฉะนั้น จะนำเอาตัวอย่างของ “คณะเกิด
 เหม็ง” ภายใต้การนำของขุนยัดเซ็น มาใช้แก่การเมืองไทยในระบบ

๑.๒
**การรับรองชอคณะราษฎรโดยผู้สำเร็จราชการพระนคร
 แทนองค์พระมหากษัตริย์, และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ
 ประมุขของปวงราษฎรไทยรับรองชอของคณะราษฎร ตั้งแต่
 ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕**

เอกสารหลักฐานแท้จริงของทางราชการแสดงชัดแจ้งว่า เมื่อคณะ
 ราษฎรได้แสดงตนเปิดเผยแก่ราษฎรในเช้าวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕
 แล้ว ผู้สำเร็จราชการพระนครแทนองค์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ และ
 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ซึ่งเป็นประมุขของปวงราษฎรไทยได้ทรงรับรอง
 ชอของคณะราษฎรดังต่อไปนี้

(๑) ก่อน ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ
 เสด็จไปประทับที่อุดรธานี ณ หัวหิน พระองค์จึงทรงแต่งตั้งสมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตร
 กรมพระนครสวรรค์ฯ ดำรงตำแหน่ง “ผู้สำเร็จราชการพระนคร”
 มีพระราชอำนาจแทนองค์พระมหากษัตริย์ ครั้นถึงเวลาเช้าวันที่ ๒๔ มิถุนายน
 ๒๔๗๕ คณะราษฎรได้อัญเชิญสมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตร กรมพระนครสวรรค์ฯ
 ไปประทับ ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม ครั้นแล้วสมเด็จพระเจ้าฟ้าพระองค์นั้นทรง
 มีคำประกาศซึ่งแสดงถึงการรับรองคณะราษฎรรวมอยู่ด้วยนั้น ดังต่อไปนี้

คำประกาศ ของผู้สำเร็จราชการรักษาพระนคร

ด้วยตามที่คณะราษฎรได้ยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินไว้ โดยมีความ
 ประสงค์ ขอให้ใหญ่ที่จะให้ประเทศสยามมีรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินนั้น

ส่วนกิจการในหน้าที่ให้คงปฏิบัติราชการไปตามเคย อย่าให้มีการตื่นตื่น

(ลงพระนาม) ศุภโยค (พระองค์เจ้า)

ธานี (พระองค์เจ้า)

(ลงนาม) พิชัยญาติ (เจ้าพระยา)

ศรีธรรมมาธิเบศ (เจ้าพระยา)

ราชินิกุล (พระยา)

พิพิธสมบัติ (พระยา)

(ลงพระนาม) วิมาทิตย์ (หม่อมเจ้า)

(ลงนาม) มโหสถศรีพิพัฒน์ (พระยา)

วิทยาปริชามาตย์ (พระยา)

ประเสริฐสงคราม (พระยา)

(๓) พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ เสด็จจากหัวหินกลับกรุงเทพฯ โดยขบวนรถไฟพิเศษเมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน เวลา ๑๙.๔๕ น. เสด็จลงที่สถานีรถไฟจิตรดาเมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน เวลา ๐.๓๗ น. แล้วเสด็จไปประทับที่วังสุโขทัย โปรดเกล้าฯ ให้คณะราษฎรเข้าเฝ้าที่วังสุโขทัยเวลา ๑๑.๐๐ น. ของวันที่ ๒๖ มิถุนายนนั้น

ผู้แทนคณะราษฎรได้ไปเฝ้าตามพระกระแสรับสั่ง และนำร่างพระราชกำหนดนิรโทษกรรมในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พุทธศักราช ๒๔๗๕ ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อขอพระมหากรุณาทรงลงพระปรมาภิไธย พระราชทาน

ขณะนั้นยังมีได้มีธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน หรือรัฐธรรมนูญที่จำกัดพระราชอำนาจ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ จึงยังทรงมีพระราช

และแม้ว่าจะได้อัญเชิญพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการบาง
 คนมาประทับ และไว้ในพระที่นั่งอนันตสมาคมก็เพียงพอประกันภัย
 ของคณะ และเพื่อให้การดำเนินลุล่วงไปได้เช่นนั้น หาได้กระทำให้
 การประทุษร้ายหรือหยาบหยามอย่างใด ๆ และในมุ่งหมายจะกระทำ
 เช่นนั้นด้วย ได้แต่บำรุงไว้ด้วยดีสมควรแก่พระเกียรติยศทุกประการ
 อันที่จริงการปกครองด้วยวิธีมีพระธรรมนูญการปกครองนี้ เรา
 ก็ได้ดำริอยู่ก่อนแล้ว ที่คณะราษฎรคณะนี้กระทำมาเป็นการถูกต้อง
 ตามนิยมของเราอยู่ด้วย และด้วยเจตนาดีต่อประเทศชาติอาณา
 ประชาชนแท้ ๆ จะหาการกระทำหรือแต่เพียงเจตนาชั่วร้ายแม้แต่น้อย
 ก็มีได้

เหตุนี้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกำหนด
 ไว้ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชกำหนดนี้ให้เรียกว่า พระราชกำหนด
 นิรโทษกรรม ในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พุทธศักราช
 ๒๔๗๕

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชกำหนดนี้ตั้งแต่ขณะที่พระบาทสมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัวได้ทรงลงพระปรมาภิไธยเป็นต้นไป

มาตรา ๓ บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นเหล่านั้น ไม่ว่า
 ของบุคคลใด ๆ ในคณะราษฎรนี้ หากว่าจะเป็นการละเมิดบทกฎหมาย
 ใด ๆ ก็ดี ห้ามมิให้ถือว่าเป็นการละเมิดกฎหมายเลย

ประกาศมา ณ วันที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕

(พระปรมาภิไธย) ประชาธิปก ป.ร."

และหัวหน้าคริสตศาสนาซีแองแก่คริสตศาสนิกไทยทั่วราชอาณาจักรเช่นเดียวกัน กระทรวงธรรมการก็ได้รายงานยืนยันถึงการที่ทยากทยายิกาและมุสลิมไทยรวมทั้งคริสตศาสนิกไทยได้อนุโมทนาเห็นชอบในการที่คณะราษฎรได้ปฏิบัติไปนั้น พร้อมทั้งสนับสนุนที่จะให้คณะราษฎรและรัฐบาลของคณะราษฎรปฏิบัติให้สำเร็จตามหลัก ๖ ประการของคณะราษฎร ส่วนกระทรวงธรรมการได้ยืนยันด้วยว่าโรงเรียนทั่วราชอาณาจักรสมัยนั้น ได้สอนให้นักเรียนเข้าใจระบบปกครองประชาธิปไตย และหลัก ๖ ประการของคณะราษฎร ส่วนกระทรวงมหาดไทย ก็ได้ยืนยันว่าเจ้าหน้าที่ปกครองได้ปฏิบัติการให้เจ้าหน้าที่ชั้นจังหวัด, อำเภอ, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, ประชุมซีแองให้ราษฎรให้ทราบและเข้าใจการปกครองที่พระมหากษัตริย์พระราชทานโดยคำร้องขอของคณะราษฎร และหลัก ๖ ประการของคณะราษฎร ผลปรากฏว่าราษฎรจำนวนส่วนข้างมากที่สุด (ยกเว้นบุคคลจำนวนน้อยดังกล่าวแล้ว) ได้เห็นชอบด้วยกับการที่คณะราษฎรได้ทำไปเพื่อราษฎร

อนึ่ง ในระหว่าง ๑๓ ปีเศษ ที่คณะราษฎรรับผิดชอบในการบริหารแผ่นดินและในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินนั้น คณะราษฎรและคณะรัฐบาลของคณะราษฎร ได้จัดให้มีงานฉลองรัฐธรรมนูญเป็นประจำปี (ยกเว้นบางปีในระหว่างสงครามและบางกรณีที่มีเหตุฉุกเฉิน) ทั้งในกรุงเทพฯ และในต่างจังหวัดทุก ๆ จังหวัด ซึ่งแสดงให้เห็นราษฎรทราบถึงการปฏิบัติของรัฐบาลของคณะราษฎรได้ทำไปตามระบบประชาธิปไตยและตามหลัก ๖ ประการ ซึ่งไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดทักท้วงว่าคณะราษฎรตั้งคณะราษฎรขึ้น โดยราษฎรไม่รู้เห็นด้วย

การร่วมกันทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน ซึ่งสมัยนั้นเรียกว่า การปกครองที่พระมหากษัตริย์อยู่ใต้กฎหมายนั้นผู้ร่วมคิดกระทำการก็ต้องจัดตั้งองค์การ หรือสมาคมการเมืองที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า "Political Party" หรือที่เรียกโดยย่อว่า "Party"

(๑) เมื่อก่อน พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น ปทานุกรมของกระทรวงธรรมการ กิติและทางราชการกิติ ยังมีได้ใช้คำว่า "พรรค" เพื่อเรียกองค์การหรือพรรคการเมือง หากทางราชการทหารเรือได้ใช้คำว่า "พรรค" เพื่อหมายถึงเหล่าต่าง ๆ ของทหารเรือซึ่งแยกเป็น ๓ เหล่าใหญ่ คือ

(๑) "พรรคกลิน" หมายถึงเหล่าทหารเรือที่เป็นช่างกลประจำห้องเรือ (๒) "พรรคนาวิกโยธิน" หมายถึงเหล่าทหารเรือที่ประจำการพลรบฝ่ายบก (๓) "พรรคนาวิน" หมายถึงเหล่าทหารเรือที่ประจำการพลรบ

สมัยนั้นนักวิชาการใช้คำไทยว่า "คณะ" แปลคำอังกฤษ "Party" ที่ยื่นย่อมาจากคำเต็ม "Political Party" เช่นแปลคำว่า "Conservative Party" ว่า "คณะคอนเซอร์เวทีฟ" แปลคำ "Socialist Party" ว่า "คณะโซเชี่ยลิสต์" และแปลคำ "Chinese Nationalist Party" หรือคำจีน "ก๊วะมินตั๋ง" เป็นภาษาไทยว่า "คณะชาติจีน" หรือ "จีนคณะชาติ" ซึ่งนิยมเรียกจีนก๊วะมินตั๋งว่าจีนคณะชาติติดสีบมาจนทุกวันนี้ มิใช่เรียกว่า "พรรคชาติจีน", "จีนพรรคชาติ"

ฝ่ายองค์การหรือสมาคมการเมืองที่ประกอบขึ้นเมื่อ ร.ศ. ๑๓๐ เพื่อ

ออกไป จึงเป็นอันว่าคำว่า “พรรคการเมือง” เพิ่งเริ่มใช้เป็นทางการเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒

ข้อสังเกต

(ก) ตามประวัติคำไทย “คณะ”, “พรรค” ดังกล่าวมาแล้วนั้น ชื่อของคณะราษฎรที่ตั้งขึ้นในสมัยที่ปทานุกรมของกระทรวงธรรมการ และ รัฐธรรมนูญไทยยังมีได้ใช้คำว่า “พรรค” เพื่อหมายเรียกองค์การหรือพรรคการเมืองนั้น จึงหมายถึงพรรคการเมืองที่ใช้ชื่อว่า “ราษฎร” เอกสารภาษาอังกฤษสมัยนั้นเรียกคณะราษฎรว่า “People’s Party”

(ข) สารานุกรมจีนชื่อ “ซ้อเจีย จ้อซ้อเหนียนเจียน” แปลว่า “ความรู้แห่งโลกประจำปี” และสารานุกรมจีนชื่อ “ซ้อเจีย จ้อซ้อ” “ซ้อเจีย” แปลว่า “ความรู้แห่งโลก” พิมพ์ที่ปักกิ่งติดต่อกันมาหลายปีนั้น ได้เรียกองค์การหรือพรรคการเมืองเป็นภาษาจีนว่า “ตั้ง” เช่น “เซียนโต๋กั้งฉันทตั้ง,” “ไท่ก๊วะกั้งฉันทตั้ง” ต่อมาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีผู้แปล “เซียนโต๋กั้งฉันทตั้ง” ว่า “พรรคคอมมิวนิสต์แห่งสยาม” ที่อ้างว่าตั้งขึ้นในสยาม ตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๒๗ (พ.ศ. ๒๔๗๐) และแปลคำ “ไท่ก๊วะกั้งฉันทตั้ง” ที่อ้างว่าตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๒ (พ.ศ. ๒๔๘๕) นั้นว่า “พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย” จึงมีปัญหาว่าโดยเหตุที่คำไทย “พรรค” เพิ่งมีผู้นำเอามาใช้เรียกคณะหรือพรรคการเมืองดังที่ผมได้กล่าวไว้ใน ๑.๓.๑. (๑) และ (๒) นั้น ซึ่งเป็นเวลาหลายปี ที่องค์การทั้งสองนั้นอ้างว่าได้ตั้งขึ้นในสยามหรือประเทศไทยนั้น องค์การทั้งสองจะแปลชื่อองค์การของตนเป็นภาษาไทยโดยวิธีทับศัพท์จีน “ตั้ง” หรือใช้คำไทยว่าอะไร ?

๒. การที่คณะราษฎรเรียกสมาชิกประเภท ดี ๑. ว่า “ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง” หรือโดยย่อว่า “ผู้ก่อการฯ” นั้นก็แสดงอยู่ในตัวแล้วว่า บุคคลประเภทนี้เป็นเพียงกองหน้า (Vanguard) ของมวลราษฎรที่มีความต้องการเสรีภาพ และความเสมอภาคยิ่งกว่าระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์”

(๔) การผูกขาดชื่อแห่งพรรคการเมืองนั้น เคยปรากฏครั้งหนึ่ง ณ ที่ประชุมคอมมิวนิสต์สากลภายหลังที่สตาลินตายแล้ว พรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตได้กลับคืนเป็นมิตรกับสันนิบาตคอมมิวนิสต์ยูโกสลาเวีย ซึ่งได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุมด้วย นายหวูซิวฉวน กรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้คัดค้านว่า สันนิบาตคอมมิวนิสต์ยูโกสลาเวียมิใช่คอมมิวนิสต์ แต่จงชิงเอาคำว่า “คอมมิวนิสต์” ไปใช้เป็นชื่อของพรรคตน แสดงว่ากรรมการกลางของพรรคคอมมิวนิสต์จีนคนนั้นผูกขาดการใช้ชื่อคอมมิวนิสต์ไว้เฉพาะของพวกตนเท่านั้น

๒. วัตถุประสงค์ของคณะราษฎร

วัตถุประสงค์ของคณะราษฎร คือ

(๑) เปลี่ยนการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย

(๒) พัฒนาชาติไทยตามหลัก ๖ ประการ

๒.๑

เปลี่ยนการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย

(๒) ธรรมนูญฯ ฉบับ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ ได้สถาปนาระบบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย ในระยะหัวต่อระหว่างระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ปกครองสยามเป็นเวลาหลายพันปี กับระบบประชาธิปไตยที่เพิ่งเริ่มเกิดขึ้น (ดูรายละเอียดในธรรมนูญฉบับนั้น)

๒.๑.๒

(๑) รุ่งขึ้นวันที่ ๒๘ เดือนนั้น สภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับแต่งตั้งตามธรรมนูญฯ ชั่วคราวฉบับ ๒๗ มิถุนายน ได้มีการประชุมครั้งแรก ปรากฏรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ ๑/๒๔๗๕ ว่า ในบรรดาระเบียบวาระหลายประการนั้น มีระเบียบวาระสำคัญประการหนึ่ง คือ ระเบียบวาระที่จะต้องตั้งอนุกรรมการร่างพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินใหม่ให้เรียบร้อยบริบูรณ์ มีความตามรายงานการประชุม ดังต่อไปนี้

“๙. เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (ประธานสภาฯ) กล่าวว่า บัดนี้ ถึงระเบียบวาระที่จะต้องตั้งอนุกรรมการร่างพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินใหม่ให้เรียบร้อยบริบูรณ์

หลวงประดิษฐมนูธรรมแถลงต่อไปว่า ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินฉบับนี้เป็นธรรมนูญชั่วคราว เพราะว่าเราได้สร้างขึ้นด้วยเวลาฉุกเฉินทุกกระทันหัน อาจจะมีที่บกพร่องอยู่บ้างก็ได้ จึงควรที่จะได้ผู้มีความรู้ความชำนาญในการนี้ เป็นอนุกรรมการตรวจแก้ไขเพิ่มเติมเสียใหม่ให้เรียบร้อยบริบูรณ์

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีกล่าวว่า ถ้ากระนั้นขอให้ท่านเลือกผู้ควรเป็นอนุกรรมการชั้นชุดหนึ่ง แล้วจะได้มอบให้ร่างธรรมนูญการปกครองแผ่นดินนี้แก้ไขเพิ่มเติมต่อไป

จะบังคับหรือใช้อิทธิพลต่อผู้ทรงคุณวุฒิอีก ๘ คน ให้ต้องยอมตามความเห็นของ หลวงประดิษฐฯ คนเดียวได้ ประการที่สอง พระยามโนปกรณฯ ประธาน คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญฯ ก็ได้แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันศุกร์ที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๔๗๕ ว่าธรรมนูญฯ ซึ่งต่อมาเรียกว่า “รัฐธรรมนูญ ฉบับ ๒๔๗๕” นั้นได้มีการติดต่อกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ ซึ่งปรากฏในรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๔๗๕ ดังต่อไปนี้

“อนึ่ง ข้าพเจ้า (พระยามโนฯ) ขอเสนอด้วยว่า ในการร่าง พระธรรมนูญนี้ อนุกรรมการได้ทำติดต่อกับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตลอดเวลา จนถึงอาจจะกล่าวได้ว่า ได้ร่วมมือกันทำข้อความตลอดใน ร่างที่เสนอมานี้ ได้ทุลเกล้าฯ ถวายและทรงเห็นชอบด้วยทุกประการ แล้ว และที่กล่าวได้ว่าทรงเห็นชอบนั้น ไม่ใช่แต่เพียงทรงเห็นชอบ ด้วย อย่างข้อความที่กราบบังคมทูลขึ้นไป ยิ่งกว่านั้น เป็นที่พอ พระราชหฤทัยมาก บัดนี้ ข้าพเจ้าขอโอกาสกล่าวถึงข้อความใน รัฐธรรมนูญนี้บ้างเพียงเป็นข้อความนำความคิดของท่านทั้งหลายที่จะ ไปพิจารณาและจะได้มาได้เถียงกันในวันหน้า”

(๒) ท่านที่สอนและท่านที่ศึกษาด้วยรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ย่อมพบว่ามาตรา ๑๖ อันเป็นบทถาวรของรัฐธรรมนูญฉบับนั้น ได้บัญญัติไว้ว่า

สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ซึ่งราษฎรเป็น
ผู้เลือกตั้ง

อนึ่ง ก่อนแถลงต่อสภาฯ พระยามโนฯ ได้แจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๗) ทรงเห็นชอบด้วยที่ให้มหบทเฉพาะกาลดังกล่าว โดยรับสั่งว่าการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาฯ มาเป็นการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์อยู่ใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญฯ นั้นเป็นการ “เปลี่ยนหลักมูลสำคัญ” ของระบบปกครองแผ่นดิน ฉะนั้นจึงต้องมีเวลาพอสมควรที่ระบบใหม่จะรับช่วงต่อไป โดยเรียบร้อยได้

“มาตรา ๖๕ แห่งบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ มีความดังต่อไปนี้

มาตรา ๖๕ เมื่อราษฎรผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ยังมีการศึกษาไม่จบ ประถมศึกษาสามัญมากกว่ากึ่งจำนวนทั้งหมด และอย่างช้าต้องไม่เกินกว่าสิบปี นับแต่วันใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕ สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภทมีจำนวนเท่ากัน

(๑) สมาชิกประเภทที่ ๑ ได้แก่ผู้ซึ่งราษฎรเลือกตั้งขึ้นตามเงื่อนไขในบทบัญญัติมาตรา ๑๖ และ ๑๗

(๒) สมาชิกประเภทที่ ๒ ได้แก่ผู้ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในระหว่างเวลาที่ใช้บทเฉพาะกาลในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕”

ทานแก่ชนชาวไทยมาแล้วเป็นปีที่ ๑๔ ถึงแม้ว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีรัฐธรรมนูญเป็นหลักนั้นจะได้ถึงความเจริญให้เกิดแก่ประเทศชาตินับเป็นอเนกประการ ทั้งประชาชนจะได้ทราบซึ่งถึงคุณประโยชน์ของการปกครองระบอบนี้เป็นอย่างดีแล้วก็จริง แต่เหตุการณ์บ้านเมืองก็ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ถึงเวลาแล้วที่ควรจะได้เลิกบทเฉพาะกาลอันมีอยู่ในรัฐธรรมนูญนั้น และปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย นายกรัฐมนตรีจึงนำความนั้นปรึกษาหารือกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ พร้อมกับคณะผู้ก่อการฯ ขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ เมื่อได้ปรึกษาดทกลงกันแล้วรัฐบาลคณะนายควง อภัยวงศ์ จึงเสนอญัตติต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘ ขอให้ตั้งกรรมาธิการวิสามัญคณะหนึ่ง เพื่อพิจารณาค้นคว้าตรวจสอบว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ สมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมอย่างไร เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของบ้านเมืองและเพื่อให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นหลักสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สภาผู้แทนราษฎรจึงตั้งกรรมาธิการวิสามัญคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาค้นคว้าตรวจสอบรัฐธรรมนูญตามคำเสนอข้างต้นนี้ กรรมาธิการคณะนี้ได้ทำการตลอดสมัยของรัฐบาลคณะนายควง อภัยวงศ์ คณะนายทวี บุญยเกตุ และคณะหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช

ต่อมาคณะรัฐบาลหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ได้ตั้งกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเพื่อรวบรวมความเห็น และเรียบเรียงบทบัญญัติขึ้นเป็นร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อกรรมการคณะนี้ทำสำเร็จเรียบร้อยแล้ว คณะ